

Łupiński, Stanisław

Dobra doczesne Kościoła w uchwałach I Synodu Diecezji Łomżyńskiej

Studia Teologiczne 26, 265-271

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

KS. STANISŁAW ŁUPIŃSKI

DOBRA DOCZESNE KOŚCIOŁA W UCHWAŁACH I SYNODU DIECEZJI ŁOMŻYŃSKIEJ

Treść: Wstęp. 1. Pozyskiwanie dóbr; 2. Zarząd dobrami; 3. Przeznaczenie dóbr; Zakończenie.

Wstęp

Po Soborze Watykańskim II przeprowadzono w poszczególnych diecezjach wiele synodów. Szczególnie w ostatnich latach przeprowadzono liczne synody diecezjalne. Do nich należy I Synod Diecezji Łomżyńskiej. Rozpoczął swoje funkcjonowanie 25 marca 1995 r. w Uroczystość Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny. Synod został zwołany przez ówczesnego Biskupa Łomżyńskiego Juliusza Paetza. Po przejściu na Arcybiskupa i Metropolitę do Poznania dnia 11 kwietnia 1996 r., synod uległ zawieszeniu. Nowy Biskup Łomżyński Stanisław Stefanek dnia 24 czerwca 1997 r. wznowił obrady Synodu i w ten sposób były kontynuowane prace synodalne. Powołano nowe komisje synodalne i niektóre nowe osoby w ich skład. Przygotowane projekty statutów synodalnych poddano opinii Uroczystych Sesji synodalnych. Pierwszy Synod zajął się przygotowaniem statutów czyli prawa diecezjalnego. Synod zakończono podpisaniem uchwał synodalnych dnia 28. października 2005 roku w 80-tą rocznicę powstania Diecezji Łomżyńskiej. Przy obecności wielu biskupów, kapłanów, alumnów, osób konsekrowanych oraz osób świeckich, statuty synodalne podpisał Biskup Łomżyński Stanisław Stefanek.

Wśród uchwał synodalnych są dotyczące Dóbr doczesnych Kościoła. W XIV rozdziale znajdują się także uchwały dotyczące uposażenia kapłanów i świeckich pracowników parafii. Statuty synodalne określają prawo partykularne dotyczące Diecezji Łomżyńskiej. Wszystkie one uzupełniają prawo powszechne zawarte w Kodeksie Prawa Kanonicznego w zakresie własnej kompetencji.

Autor w nakreślonym temacie podejmie z rozdziału XIV tylko dobra doczesne Kościoła bez uposażenia kapłanów i świeckich pracowników parafii. Temat niniejszy jest ważny z punktu widzenia społeczności wiernych jak też osób duchownych i świeckich, którzy podejmują sobie właściwe zadania w Kościele.

1. Pozyskiwanie dóbr

Kościół partykularny jakim jest Diecezja przy wypełnianiu swej misji zbawczej potrzebuje środków materialnych. O dobra te powinni troszczyć się duchowni i wierni świeccy. Obowiązek troski materialnej powinien się wypełniać przez składanie dobrowolnych ofiar¹.

Podobnie jak Kościół powszechny, również Diecezja, dobra materialne może nabywać, nimi zarządzać i je alienować. Dobra te mogą być przeznaczone na sobie właściwe cele Kościoła. Należą do nich: sprawowanie kultu, godziwe utrzymanie duchowieństwa i dzieła miłości, szczególnie wobec potrzebujących, czyli ubogich².

Dobra doczesne wymagają zarządu. Według prawa powszechnego i partykularnego, należy on do osób prawnych kierujących jednostką organizacyjną. Ponadto jest to uzależnione od decyzji w Diecezji - Biskupa Diecezjalnego³.

Podjęmowane umowy i zobowiązania należy sporządzać zgodnie z przepisami prawa świeckiego⁴. Darowizny dotyczące nieruchomości i ruchomości a także finansowe mogą być przyjmowane przez kościelne osoby prawne. Każde zaś obciążenie dołączone do darowizny wymaga zgody Biskupa Diecezjalnego. Przyjęta darowizna wymaga też odnotowania w księdze inwentarzowej i finansowej⁵.

Wśród ofiar otrzymywanych od wiernych jest i ta za miejsca pochówku, zwana pokładną i za zezwolenie na budowę pomników. Jest ona przeznaczona na utrzymanie cmentarza grzebalnego. Wysokość takiej ofiary, zgodnie z praktyką opłat pomnikowych w Diecezji Łomżyńskiej, nie może przekraczać 10% wartości stawianego pomnika⁶.

¹ Kan. 222 KPK, st. 657, s. 217.

² Kan. 1254 KPK; st. 658, s. 217.

³ Kan. 1279 § 1 KPK, st. 659, s. 217.

⁴ Kan. 1290; st. 660, s. 218.

⁵ I Synod Diecezji Łomżyńskiej, Łomża 2005, st. 661, s. 218.

⁶ Tamże, st. 662, s. 218.

Zaciągane pożyczki i kredyty przez kościelne osoby prawne np. parafie w wysokości powyżej 10-krotnej tacy niedzielnej, wymagają zgody Biskupa Diecezjalnego. Dotyczy to państwowych instytucji finansowych, czy też osób fizycznych, mimo, że jest nim sam proboszcz. Ponadto potrzebna jest zgoda Parafialnej Rady Ekonomicznej. Również gdy nie zostały spłacone zadłużenia wcześniejsze, nie może być zaciągnięta nowa pożyczka, bez zezwolenia Biskupa Diecezjalnego. Zgoda Biskupa nie jest równoznaczna z udzieleniem gwarancji spłaty pożyczki. Bowiem jedna osoba prawna nie odpowiada za zobowiązania innej kościelnej osoby prawnej⁷. Za pożyczki i kredyty zaciągnięte wbrew tym zobowiązaniom parafia i diecezja nie odpowiada, lecz osobiście zaciągający zobowiązania. W sposób podobny za prywatne długi i zobowiązania duchownych, nie ponosi odpowiedzialności władza diecezjalna. Dotyczy to także innych kościelnych jednostek organizacyjnych⁸.

Wszystkie środki finansowe uzyskane także z kredytu czy pożyczki należy zapisać w księdze finansowej. Zaksięgowania wymagają również pożyczki pochodzące z prywatnej własności osoby, która zarządza kościelną jednostką organizacyjną⁹.

Dzierżawy nieruchomości osobom fizycznym i prawnym także wymagają pisemnej zgody Biskupa Diecezjalnego. Wcześniej należy przedstawić w Kurii Diecezjalnej projekt owej umowy dzierżawy. Nie można na gruntach kościelnych budować obiektów stałych. Priorytetem powinny być zawsze racje duszpasterskie. Co do czasu umowy dzierżawnej, należy kierować się sytuacją i okolicznościami dobra Kościoła¹⁰.

Wszelkie zaś dochody z dzierżawy beneficjum proboszczowskiego są własnością proboszcza. Dochody z dzierżawy dóbr parafialnych należą do parafii. Należy ten dochód odnotować w księdze finansowej¹¹.

Kościelne osoby prawne np. parafie mogą prowadzić działalność gospodarczą. Nie może być ona sprzeczna z nauką Kościoła i etyką chrześcijańską. Dochody zaś z prowadzenia działalności gospodarczej, należy przeznaczyć na działalność charytatywną, oświatową czy kultową. Jednostki organizacyjne wyodrębnione z kościelnej osoby prawnej, swoje dochody

⁷ Ustawa o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego z dnia 17 maja 1989 r., Dz.U.1989, Nr 29, poz. 154, art. 11.

⁸ I Synod Diecezji Łomżyńskiej, st. 663, s. 218, 219.

⁹ Tamże, st. 664, s. 219.

¹⁰ Tamże, st. 665, s. 219.

¹¹ Tamże, st. 666, s. 219.

przekazują macierzystej osobie prawnej. Ponadto działalność gospodarcza kościelnych osób prawnych podlega przepisom prawa państwowego w zakresie prowadzonej działalności tych osób¹².

Dokonanie alienacji dla słusznej przyczyny wymaga pisemnej zgody Biskupa Diecezjalnego. Dotyczy to nieruchomości i ruchomych własności kościelnych osób prawnych¹³.

Inwestycje budowlane, remontowe i konserwatorskie w parafii mogą być prowadzone za zgodą Biskupa Diecezjalnego. Pozwolenie na realizację inwestycji poprzedzone jest opinią Diecezjalnej Komisji ds. budownictwa sakralnego. Komisja ta ma czuwać nad prawidłową jej realizacją. Prowadzona zaś inwestycja powinna być realizowana zgodnie z przepisami prawa kościelnego i państwowego oraz sztuką budowlaną¹⁴.

2. Zarząd dobrami

Zarządzający dobrami doczesnymi Kościoła, mają obowiązek utrzymania budynków sakralnych w odpowiednim stanie technicznym i użytkowym a nadto odpowiedniego zabezpieczenia przed kradzieżą czy wandalizmem¹⁵.

Sprawujący zarząd dóbr kościelnych mają obowiązek ubezpieczenia kościoła i jego wyposażenia oraz innych budynków kościelnych. Wartość ubezpieczenia powinna być zbliżona do rzeczywistej wartości przedmiotu. W polisie ubezpieczenia trzeba uwzględnić ewentualne szkody jak: kradzież, ogień i inne klęski żywiołowe. Nie można zapomnieć o skutkach cywilnych wynikających z ubezpieczenia. Kopię polisy w ciągu miesiąca przesłać do Kurii Diecezjalnej¹⁶.

Pełniący zarząd dóbr kościelnych mają za zadanie prowadzić księgę przychodów i rozchodów czyli tzw. Księgę finansową według wzoru Kurii Diecezjalnej. W księdze tej powinny znaleźć się przychody i rozchody dotyczące zarządu dobrami. Księga finansowa podlega wizytacjom biskupim i dziekańskim. Jest ona własnością parafii, dlatego przy zmianie proboszcza powinna być dołączona do protokołu zdawczo-odbiorczego parafii. Na ko-

¹² Ustawa o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego z dnia 17 maja 1989 r., Dz. U. 1989, Nr 29, poz. 154, art. 55, p. 3; st. 667, s. 219, 220.

¹³ I Synod Diecezji Łomżyńskiej, st. 668, s. 220.

¹⁴ Tamże, st. 669-671, s. 220.

¹⁵ Tamże, st. 672, s. 220.

¹⁶ Kan. 1284, 1248 KPK, st. 673, s. 221.

niec roku budżetowego, który pokrywa się z kalendarzowym, księgę wraz ze sprawozdaniem za miniony rok należy przedłożyć w Wydziale Ekonomicznym Kurii Diecezjalnej do końca marca następnego roku¹⁷.

Zarządcy dóbr kościelnych ponadto zobowiązani są do ochrony zabytków. Mają sporządzić rejestr i ich szczegółowy inwentarz. Powinien on być sporządzony w formie elektronicznej i fotograficznej¹⁸.

Prowadzący zarząd dóbr kościelnych w kościołach parafialnych i rektorskich mają prowadzić Księgi intencji Mszy św. binowanych i trynowanych w danym roku kalendarzowym. Ofiary ze Mszy św. binowanych i trynowanych są własnością Diecezji i powinny być odprowadzane do kasy Kurii Diecezjalnej co kwartał do dziesiątego dnia następnego miesiąca. Ofiary za Msze św. binowane w niedziele i święta, proboszczowie w parafiach poniżej 1000 wiernych, mogą zatrzymać sobie. Zaś za Msze św. trynowane w niedziele i święta oraz binowane w dni powszednie oddają do kasy Kurii Diecezjalnej. Ofiary te wspierają fundusz wzajemnej pomocy kapłańskiej¹⁹.

3. Przeznaczenie dóbr

Wszelkie ofiary wiernych, zbierane w kościele na tacę lub do puszek, w kaplicach, na placu przykościelnym i cmentarzu grzebalnym są własnością parafii. Może Biskup Diecezjalny wyznaczyć inne przeznaczenie tych ofiar. Nakazane przez Biskupa Diecezjalnego, zbiórki pozaparafialne, należy w całości przekazać jak najszybciej do kasy Kurii Diecezjalnej. Może tego dokonać proboszcz lub rektor kościoła osobiście lub za pośrednictwem banku²⁰.

Inne osoby prywatne tak fizyczne jak i prawne bez pisemnego zezwolenia Biskupa Diecezjalnego, nie mogą na terenie Diecezji prowadzić jakichkolwiek zbiórek. Dotyczy to także zakonów żebraczych i innych instytutów zakonnych oraz celów zbiórek²¹.

Może Biskup Diecezjalny odrębnym zarządzeniem nałożyć na parafie i duchownych finansowe zobowiązanie w celu zapewnienia materialnych środków na utrzymanie: Wyższego Seminarium Duchownego, Domu

¹⁷ I Synod Diecezji Łomżyńskiej, st. 674, s. 221.

¹⁸ Tamże, st. 675, s. 221.

¹⁹ Tamże, st. 676, s. 222.

²⁰ Kan. 1266 KPK, st. 677, s. 222.

²¹ Kan. 1265 KPK; st. 678, s. 222.

Wspólnoty Kapłańskiej, Domu Biskupiego, Kurii Diecezjalnej i innych instytucji diecezjalnych. Podejmowane zobowiązania i inwestycje wymagają ponadto opinii Rady ds. ekonomicznych²².

Parafie zakonne prowadzone przez Instytuty Zakonne, swoje zobowiązania regulują według zawartej umowy pomiędzy Wyższym Przełożonym Zakonnym a Biskupem Diecezjalnym²³.

Zobowiązania duchownych mają być regulowane na rzecz Diecezji systematycznie i terminowo. Dotyczy to zobowiązań parafialnych i osobistych. Wszelkiego rodzaju zaległości za lata ubiegłe mają być regulowane według stawek roku dokonywania wpłaty²⁴.

Zakończenie

Dobra doczesne Kościoła stanowią ważny element realizacji celów, które skupiają się w sprawowaniu kultu, godziwym utrzymaniu duchownych i świeckich a nadto w działalności charytatywnej. Są to ogólne elementy materialnego zabezpieczenia Kościoła. Całość rozkłada się na poszczególne zagadnienia i potrzeby.

Zgromadzony materiał nie oddaje pełnego obrazu tematu dotyczącego Dóbr doczesnych Kościoła partykularnego jakim jest Diecezja. I Synod Diecezji Łomżyńskiej podjął w swoich uchwałach przepisy, które uzupełniają te zawarte w Kodeksie Prawa Kanonicznego.

Temat materialnego statusu Kościoła stanowi zainteresowanie współczesnego społeczeństwa a także mediów. Jest to temat aktualny także w samym Kościele, bowiem poszukuje się nowych form finansowania i w ten sposób wypełniania zbawczej misji. W Polsce Komisja Konkordatowa pracuje nad znalezieniem nowego systemu finansowania Kościoła obok tradycyjnego, który podjąłby wyzwania obecnego czasu.

Synody diecezjalne w Polsce w ostatnim okresie podejmują omówienie zagadnienia Dóbr doczesnych Kościoła we właściwym sobie zakresie i kompetencji. Podobnie i I Synod Diecezji Łomżyńskiej podjął i uregulował prawnie niektóre kwestie, które wymagały statutowego potraktowania dla sprawnego funkcjonowania Diecezji.

²² Kan. 1263 KPK; st. 679, s. 223.

²³ I Synod Diecezji Łomżyńskiej, st. 680, s. 223.

²⁴ Tamże, st. 681, s. 223.

Podjęty temat w sposób ogólny omówił kwestie materialne Kościoła partykularnego, zaś problematyka wymaga nowych opracowań. Mogą być w przyszłości szczegółowej omówione takie tematy jak: uposażenie duchownych czy też osób świeckich co znalazło się w XIV rozdziale omawianych statutów.

LES BIENS TEMPORELS DE L'ÉGLISE SUIVANT LES STATUTS DU PREMIER SYNODE DU DIOCÈSE DE LOMZA

RÉSUMÉ

L'article commence par une introduction au sujet des biens temporels de l'Eglise dans les statuts du Premier Synode du Diocèse de Łomża. Ensuite, dans le premier point, l'auteur traite la manière d'acquérir ces biens. Dans le point suivant, il présente leur administration. Le troisième point est consacré à la destination et l'utilisation des biens ecclésiastiques. La conclusion présente la question des biens temporels dans la perspective de nouvelles recherches consacrées à ce sujet.